

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 19 ΜΑΪΟΥ 2006

404

ΒΙΗΘΗΚΗ

ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ

Bizunós

ΤΟΥ ΗΛΙΑ Χ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ*

Στη μνήμη της Αγγελικής Κωσταβάρα

Αν γνωρίζουμε γιατί ο Βιζυηνός εναυρίνεται εμφανιζόμενος ως ποιητής –και απλώς εικασίες κάνουμε γιατί δεν προβλήθηκε από τους σύγχρονους του το σπουδαίο πεζογραφικό του ταλάντον.

Φυλλομετρώντας προσφάτως έναν τόμο του περιοδικού *Εστία* του 1892 (υπάρχει, άραγε, τόμος περιοδικού με τόσους λογοτεχνικούς δημοσιεύσεις;), είδα και το ποίημα.

«Αφροδίτη: Τ' άστρον της αγάπης» υπό Γ. Μ. Βιζυηνού.

Αποτελείται από 22 τετράστιχα και αρχίζει έτσι:

Πρός τήν δύσι δ' ήλιος τ' άρμα του γυρνά,
τά χρυσά μαλλιά του κυματίζουν·
βάφουν ζεμπουλένια τ' άρηλά βουνά
πορφυρά τ' ούράνια χρωματίζουν.

Στο ίδιο εκείνο φύλλο υπάρχει μια προαγγελία της Διευθύνσεως, η οποία πληροφορεί τους αναγνώστες της ότι:

...ή *Εστία* άρχίζει προσεχώς τήν σειράν διά του διασημου Νορβηγού δραματογράφου Έρρίκου Ίβσεν, του όποιου τήν εικόνα θά συνοδεύση μακρόν άρθρον του κ. Γ. Μ. Βιζυηνού.

Το άρθρον δημοσιεύεται στις 8 Μαρτίου 1892, καταλαμβάνει έκταση τεσσάρων σελίδων και αρχίζει με τόνους διθυραμβικούς:

«Είνε ό μέγιστος τής πατρίδος του ποιητής. Είνε, άν αγαπάτε, ό μέγιστος δραματογράφος καθ' άπασαν την βόρειον Ευρώπην...».

Δύο μήνες αργότερα, νέο ποίημα του Βιζυηνού με τίτλο: «Νέα με λευκά μαλλιά», ενώ, στο ίδιο φύλλο, δημοσιεύεται το διήγημα του Παπαδιαμάντη «Ολόγυρα στη λίμνη».

ΕΡΓΟ ΧΡΗΣΤΟΥ ΜΠΟΚΟΡΟΥ

δηλαδή, συνολικά, διηγήματα, ικανά να καταστήσουν (ή, μήπως, να αποκαταστήσουν;) στις ημέρες μας τον συγγραφέα ως τον θεμελιωτή του συγκεκριμένου είδους παρ' ημίν.

Στον καιρό, όμως, του Βιζυηνού ο πολύς λόγος φαίνεται να γίνεται αποκλειστικά για την ποίησή του.

Ο ίδιος υποθάλλει, άραγε, αυτή την κατεύθυνση της κριτικής;

Στο μικρό πεζογράφημα του 1883 «Μεταξύ Πειραιώς και Νεαπόλεως» (μια πλατωνική ερωτική ιστο-

ρία), εν προσκηνίω προβάλλονται μεν το ταξίδι και ο έρωτας, πλην στο υπόβαθρο η ποίηση είναι αυτή που διεκδικεί ίσο μερίδιο στη δράση... Ο Βιζυηνός δεν παραλείπει καμία ευκαιρία να σημειώσει: «Ο δε κ. Π., όσον εφάνη παρά δόξαν περιποιητικός και φιλόφρων προς εμέ, προ πάντων, ως έλεγε, διά το ποιητικόν μου *τάλαντον*».

Μέχρι και το 1892 (έτος του φοβερού του εγκλεισμού) εξακολουθεί, όπως είδαμε, να σιχουργεί και να δημοσιεύει άρθρα στην *Εστία* –όπως εκείνο για τον Ίβσεν, τον οποίον και αποκαλεί «μέγιστον της πατρίδος του ποιητήν».

Στο ίδιο περιοδικό είχε παρουσιάσει τη σημαντική μελέτη του «Ανά τον Ελικώνα» –μια περιδιάβαση στην παγκόσμια φιλολογία της μπαλάντας, την οποία αποδίδει στα ελληνικά με τον όρο «βάλλισμα».

Ας δούμε, τώρα, μερικά στοιχεία από το πεζογραφικό έργο του Βιζυηνού –τα έξι πολυσέλιδα διηγήματά του,

που αναδεικνύουν τον Ανατολίτη παραμυθά σε συναρπαστικόν αφηγητή και μέγα γνιευτή του πεζού λόγου.

Η δημοσίευσή τους, στο περιοδικό *Εστία*, άρχισε το 1883 με *Το αμάρτημα της μητρός μου*, μία από τις πρώτες και κορυφαίες κατακτήσεις της ελληνικής διηγηματογραφίας, όπου η εναρκτήρια φράση-υπόδειγμα βρίσκεται στο ίδιο ύψος με τα επιτεύγματα του Παπαδιαμάντη:

«Άλλην άδελφήν δέν είχομεν παρά μόνον την Αννιώ...».

Ακολούθησε άμέσως το *Ποίος ήτο ο φονεύς του αδελφού μου* –συγκλονιστική κατάδυση στα αγαθά και ανεξερεύνητα βάθη της ανθρώπινης ψυχής. Στην πλοκή του μύθου (δωρεά, ίσως, των παραμυθιών που τον γαλούχησαν), ο Βιζυηνός αναπτύσσει με ιδιαίτερη δεξιοτεχνία το στοιχείο της αγωνίας για τα μέλλοντα να συμβούν –τόσο, ώστε και σήμερα ακόμη το διήγημα αυτό θα μπορούσε να θεωρηθεί (πέραν όλων των άλλων) και υπόδειγμα αστυνομικού διηγήματος...

Στο διήγημα θα εμφανισθεί, εξάλλου, ο τρελός (φονιάς και άγιος) σε μια δραματική και ανυπέρβλητη σχέση με τη μητέρα του θύματος.

Τόσο στο *Μεταξύ Πειραιώς και Νεαπόλεως* όσον και στο *Αι συνέπειαι της παλαιάς ιστορίας* που ακολουθούν, η αφήγηση έχει εκπαιρευθεί. Αλλάζει ο τόπος –κι αλλάζει κι ο τρόπος. Και στα δύο ο Βιζυηνός παρεμβάλλει στίχους στίχους που σχολιάζουν, αλλά και υποστηρίζουν την αφήγηση.

Στο πρώτο, υπό τις ατέρμονες περιποιήσεως συζητήσεις, συνθλίβεται ουσιαστικά μια πλατωνική ερωτική ιστορία: εκείνος μπασμένος στα χρόνια, κι εκείνη μικρά, *Λευχείμων λυσίκωμος κόρη*.

Στο δεύτερο, αρκετά εκτεταμένο και προφανέστατα επηρεασμένο από έργα της Μεσευρώπης, η λυσίκωμος, λευχείμων κόρη, η φέρουσα περίχρυσον παλικήν χάρπαν, πάσχει τας φρένας... Ο Βιζυηνός, στο διήγημα αυτό, μας παραδίδει και την ιδεατή εικόνα ενός προτύπου γερμανικού φρενοκομείου της εποχής.

Αίφνης ως μικρά χρυσαλλίς (για να αναχθώ σε μια προσφιλή του Βιζυηνού έκφραση) γεννά την ίδια εκείνη χρονιά το αριστούργημά του *Το μόνον της ζωής του ταξίδιον* –μια κορυφαία και ανεπανάληπτη στιγμή της ελληνικής γραμματολογίας, ένα διήγημα ικανό να καταστήσει περήφανη κάθε λογοτεχνία.

Με σοφή αφηγηματική οικονομία, εκμεταλλεόμενος τη μακρότατη παράδοση του παραμυθιού, πατώντας στερρά στους τόπους που γεννήθηκε και μεγάλωσε, παρεμβάλλοντας διηγήσεις και θρύλους μέσα από τους οποίους αναδύεται η ψυχή του χώρου και των ανθρώπων του, με την πιο ισορροπημένη και ρέουσα γλώσσα, ο Βιζυηνός (χρησιμοποιώντας κατά κόρον περιγραφές, δοξασίες και όνειρα) συνθέτει το πιο τρυφερό και μελαγχολικό κείμενο για τις ανθρώπινες επιθυμίες και λαχτάρες –και, ταυτοχρόνως, μας παραδίνει αυτή τη μυστήρια και γλυκιά σχέση παππού-εγγονού στην πιο τρυφερή της και μικρή ώρα.

Θα ενόμιζε κανείς ότι οι νεότεροι τεχνίτες του λόγου θα προσκυνούσαν (κυριολεκτικά) τέτοια κείμενα γονυκλινείς –και αυτό πράττουν, άπαντες, μέχρι σήμερα. Πλην, ξαφνικά, μέσα στη λαίλαπα της εισβολής των πάσης φύσεως εμπόρων στον χώρο (και) της λογοτεχνίας, οι καιροφυλακτούσες *αλυσίδες των βιβλιοφωγείων και βιβλιοσφαγείων* άρχισαν να ενθαρρύνουν και τις αποκαλούμενες *μεταγλωττίσεις* των νεοκλασι-

κών μας συγγραφέων (!!!) –με πρώτα θύματα τον Παπαδιαμάντη, τον Ροΐδη και τον Βιζυηνό... Σύμφωνα, δε, με τη μετριοπαθή και εκτάκτως μετρίοφρονα δήλωση ενός των μεταγλωττιστών, ακριβώς μέσω των μεταγλωττίσεων αυτών θα κριθεί τελικά ποιοι νεοκλασικοί μας αξίζει να επιβιώσουν –και ποιους οφείλουμε να πετάξουμε στο πυρ το εξώτερον...

Είναι προφανές ότι η εποχή μας σπκώνει ασμένως και τις πάσης φύσεως Υβρεις.

* Ο Η.Χ. Παπαδημητράκοπουλος είναι πεζογράφος.

ΚΑΣΤΑΛΙΑ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Βιογραφίες

- Ο βίος προσωπικότητων από διαφορετικούς χώρους δημιουργίας: ζωγραφική, ποίηση, θέατρο, λογοτεχνία, πολιτική, κινηματογράφος, όλων όσων η ζωή υπήρξε μια περιπέτεια, ένα παράδειγμα, ένα πρότυπο

- Γνωστοί συγγραφείς
- Εικονογραφικό ένθετο
- 12 τίτλοι ανά έτος, ανάμεσα στους οποίους και έλληνες δημιουργοί
- Κείμενα προσιτά στο ευρύ κοινό.

- Κείμενα που διαβάζονται ευχάριστα συνοδευόμενα από χρονολόγιο, βιβλιογραφία ή και δισκογραφία/φιλμογραφία...

Στην ίδια σειρά θα κυκλοφορήσουν το φθινόπωρο 2006:

Σεζάν – Bernard Fauconnier
Μιχαήλ-Άγγελος – Nadine Sautel
Ίψεν – Jacques de Decker
Λουδοβίκος ΙΣΤ' – Bernard Vincent

Και αρχές του 2007:

Στέφαν Τσβάιχ – Catherine Sauvat
Ρεμπώ – Jean-Yves Masson
Πικάσο – Gilles Plazy
Γκάντι – Christine Jordis
Φρόντ – Chantal et René Major
Μπωντλαίρ – Jean-Baptiste Baronian
Ζοζεφίν Μπέικερ – Jacques Pessis
Ατίλας – Eric Deschodt

Σταδίου 33, Αθήνα 105 59, Τηλ. 210 32. 15. 280 • e-mail: kastalia@ath.forthnet.gr

Αίφνης μικρά χρυσαλλίς...

Ο Παλαμάς σε μια ομιλία του για τον Βιζυηνό, που δημοσιεύτηκε στον τόμο *Διαλέξεις περί Ελλήνων ποιητών του ΙΘ' αιώνα* (τύποις Π.Δ. Σακελλαρίου, 1916) μνημονεύει «την προσοχή και την πολλή συμπάθεια» του Οσκαρ Ουάιλντ για τα (μεταφρασμένα στα αγγλικά) ποιήματα του Βιζυηνού «Καιροί» και «Αγία Σοφία».

Ο ποιητής Γιώργος Μπλάνας σε ένα πρόσφατο και εξαιρετικά ενδιαφέρον άρθρο του («Η Κυριακάτικη Αυγή», 12 Μαρτίου 2006) αναφέρει με συγκλονιστικές τυπογραφικές λεπτομέρειες την έκδοση στο Λονδίνο το 1884 του τόμου *Αιτίδες Αύραι*, υπό *Γεωργίου Μ. Βιζυηνού*, καθώς και την κριτική στο έγκυρο περιοδικό *The Nation*.

Μέσα σε δύο χρόνια (1883-1884) ο Βιζυηνός δημοσιεύει στην *Εστία* το σύνολο –σχεδόν– του πεζογραφικού του έργου, πλην του «Ο Μοσκώβ-Σελήμ», που θα εμφανισθεί στην εφημερίδα «Εστία» το 1895: έξι,